

Hellenistik Dönem Parlais Sikkeleri*

Hellenistic Period Coins of Parlais

Hüseyin KÖKER**

DOI: 10.58488/collan.1657732

Keywords: *Pisidia, Parlais, Late Hellenistic Period, Bronze Coin*

Abstract: *Parlais, a city of Pisidia, was located on the western shore of Lake Limnai (Eğirdir) in northern Pisidia. Although the beginning of its coinage is unknown, the city minted only bronze coins dated to the 1st century BC. The 55 surviving examples are grouped into five series and ten emissions, produced with 11 obverse and 17 reverse dies. The limited number and brief production span indicate that Parlais did not require large monetary output for its commercial activities. Some series were even struck with only a single obverse and reverse die. The coins feature the heads of Zeus and Artemis on the obverses, and panthers and boats on the reverses. These types reflect both the city's pantheon and its close relationship with Lake Limnai. The depictions of boats also highlight the importance of fishing and transportation on the lake, pointing to the primary economic activities of the inhabitants.*

Anahtar Kelimeler: *Pisidia, Parlais, Geç Hellenistik Dönem, Bronz Sikke*

Özet: Pisidia bölgesi kentlerinden birisi olan Parlais, bölgenin kuzeyinde, Limnai (Eğirdir) Gölü'nün batı kıyısında konumlanmaktadır. Parlais'in ilk sikkelerini hangi tarihte tedavüle çıkardığı bilinmemekle birlikte, sadece bronz olarak darp olunan bu sikkeler MÖ 1. yüzyıla tarihlenmektedir. Günümüze kalan yalnızca 55 adet sikke ile temsil edilen kentin bu bronz sikkeleri 5 seri ve 10 emisyon olarak darp olunmuştur. Bunların üretimindeyse 11 ön yüz ve 17 arka yüz kalıbı kullanıldığı tespit edilmiştir. Genel olarak, kent içindeki ticari faaliyetler için büyük miktarlarda para (sikke) ihtiyacının olmaması nedeniyle kent sikkelerinin yoğun bir üretiminin olmadığı ve bunların çok da uzun olmayan bir süre için basıldıkları söylenebilir. Öyle ki bazı seriler sadece birer ön ve arka yüz kullanılarak darp olunmuştur. Ön yüzlerinde Zeus ve Artemis başları yer alan bu serilerin arka yüzlerinde panter ve tekne betimleri yer almaktadır. Söz konusu tipler kent pantheonunun yanında, kent halkının kıyısında yaşadıkları Limnai Gölü ile olan ilişkilerine işaret etmektedir. Göldeki balıkçılık ve bunun yanında taşımacılık faaliyetleri sikke tiplerine de yansımış ve bir anlamda kent halkının en önemli ekonomik zenginliğinin göstergesi olmuştur.

* Hakeme Gönderilme Tarihi: 21.10.2025 Kabul Tarihi: 02.12.2025

** Prof. Dr. Süleyman Demirel Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Arkeoloji Bölümü, Doğu Yerleşkesi, Isparta. huseyinkoker@gmail.com; ORCID: 0000-0003-0784-505X

Bu çalışma, "Parlais (Isparta, Eğirdir, Barla) Antik Kentinin Roma İmparatorluk Kolonisi Seçilmesi Nedenlerinin Çevresel Arkeoloji ve Mekânsal Analiz Yöntemleri ile Araştırılması" başlıklı 121K361 numaralı TÜBİTAK 1001 Bilimsel Araştırmaları destekleme programı kapsamında desteklenmiştir.

Berlin Münzkabinett, Danish National Museum ve Winterthur Münzkabinett koleksiyonlarında yer alan sikkelerin fotoğraflarını tarafıma ileten, sırasıyla Bernard Weisser, Sean Kjaersgaard Weston ve Christian Schinzle; Parlais sikkelerini ele alan standart çalışmalarda yer almayan ancak 2019 yılında kısa bir çalışmanın konusu olan, biri Pekka Kempainen koleksiyonunda diğeri de bir müzayede şirketi tarafından satılmış olan ancak aramalarda ulaşamadığım kentin yeni bir bronz tipini (Seri 4) çalışmamda dahil etmemeye olanak tanıyan Mark Fox'a ve ayrıca makaleyle ilgili görüşlerini paylaşan F. de Callatay ve Erdal Ünal'a teşekkürlerimi sunarım.

Giriş

Pisidia bölgesinin kuzeyinde, Limnai (Eğirdir) Gölü'nün batı kıyısında konumlanan ve günümüzde Isparta ili, Barla ilçesinde yer alan¹ Parlais'in² adına Ptolemaios ve Hierocles haricinde hiçbir antik kaynakta rastlanmamaktadır (Ptol. *Geog.* V.6.15; Hie. *Syn.* 672.4).³ Parlais'in aşağıda ayrıntılarıyla incelenecek olan MÖ 1. yüzyılda darp ettiği sikkelere dayanarak kentin en azından bu yüzyılda polis statüsüne sahip olduğu anlaşılmaktadır. MÖ 25 yılında, Galatia Kralı Amyntas'ın ölümünün ardından krallığın topraklarında tesis edilen Galatia Eyaleti (Provincia Galatia)⁴ sınırlarına dahil olan kent, Augustus'un emriyle bölge kentleri Antiokheia, Komama, Kremna ve Olbasa gibi bir Roma kolonisi haline getirilmiş (*Mon. Anc.* 28.1) ve adı Colonia Iulia Augusta Parlais olmuştur.⁵

Parlais ilk sikkelerini, genel olarak kabul edildiği üzere MÖ 1. yüzyılda üretmiştir.⁶ Bu durum, Pisidia Bölgesi'nde söz konusu dönemde otonom sikke darbı yapan çoğu kent için de geçerlidir. Parlais'in Geç Hellenistik Dönem sikkeleri 5 seri ve 10 emisyon olmak üzere sadece bronzdan üretilmiştir. Söz konusu bu beş seri, iki ön ve dört arka yüz tipi ve bunların da beş varyasyonundan oluşmaktadır, ki toplamda 55 adet sikkıyla temsil edilmektedir (Tablo 1).

¹ Parlais'in lokalizasyonuna yönelik bölgede yapılan araştırmalar 19. yüzyılın üçüncü çeyreğine kadar geri gitmektedir. Söz konusu araştırmalarda kentin yeri için farklı görüşler ortaya atılmış ancak kentin kesin lokalizasyonu, ele geçen yazıtlar sayesinde L. Robert tarafından Limnai gölü kıyısında yer alan Barla ilçesine yapılmıştır (Robert 1938: 265; Robert 1948: 531-535). Tüm bu araştırmalar için bkz. Özsait 1985; Atav 2024: 74-75.

² Parlais (Παπλαίς) kelimesinin tam olarak ne anlama geldiği bilinmemekle birlikte, Hellence "suyun yakınında bulunan kıyı, sahil" anlamına gelen "Paralais" (Παραλαίς) kelimesi ile özdeş olduğu kabul edilmektedir (Smith 1845: *Paralais*). Kentin Hellenistik Dönem sikkeleri üzerinde görülen ΠΑΡΑΛΑΙΤΕΩΝ lejantı da "Paralais" ismini düşündürmesi nedeniyle L. Robert Parlais'in Hellen yerleşimi öncesi bir Anadolu şehrinin adı olabileceğini öne sürmektedir (Robert 1948: 531).

³ Kentin adı Ptolemaios'un eserinde "Paralais" biçiminde geçerken, Hierocles'in eserinde, üç farklı biçimde "Parlaos", "Paralaos" ve "Parallos" olarak geçmektedir.

⁴ Galatia Eyaletinin kuruluş tarihi ve sınırları için bkz. Magie 1950: 453-467; Sherk 1951: 12-18; Kaya 2000: 106.

⁵ Kentin tamamıyla modern yerleşimin altında kalması nedeniyle elimizdeki bulgular oldukça sınırlıdır ki bu da kent tarihine ilişkin kronolojik bir anlatım oluşturmayı imkânsız hale getirmektedir. Araştırmalarda ele geçen yazıtlar kentin Roma İmparatorluk ve Geç Antik Dönemlerine az da olsa ışık tutar niteliktedir. Roma İmparatorluk Dönemi yazıtlarının bazıları kolonide duoviri, rahip ve Limnai Gölü'nün bir süre idarecisi gibi bazı şahıslar hakkında bilgi verirken, bazıları kentte düzenlenen bir festival (Themis) ve olasılıkla kentteki vakıf benzeri bir kuruluş hakkında bilgi vermektedir (OMS III: 1450.1, 2; SEG II: 600, 745, 747; Pace 1921a: 45-50; Pace 1921b: 50-54; Robert 1938: 265; Robert 1948: 531-535, 538; Rostovtzeff 1957: 689 dn. 100; Brandt 1995: 57-60; Bursa Sturtevant 2016: 83). Bunlara ek olarak Geç Antik Dönem'e ait yazıtlar da kentin piskoposluk merkezi olduğuna ve piskoposluk görevlilerine ilişkin bilgiler vermektedir (Pace 1921: 47-50; SEG II: 746).

⁶ Aulock 1973: 11-18 no. 1-34. Aulock'un çalışmasında Hellenistik Dönem'e tarihlenen 20 adet ve Roma İmparatorluk Dönemi'ne tarihlenen 85 adet sikke ele alınmaktadır. Kent, Roma İmparatorluk Dönemi'nde bir Roma kolonisi olarak Marcus Aurelius döneminde başladığı sikke darbını (MS 161-180) Caracalla döneminde (MS 202-205) sonlandırmıştır. Kentin bu dönem sikkeleri bir başka çalışmanın konusunu oluşturmakta ve bu makalenin yazarı tarafından yayına hazırlanmaktadır.

Seri 1a: Zeus başı s. / Panter s., üstte, iki pileus; ΠΑΡΛΑΙΤΕΩΝ / ΔΙΟΜΗΔΟΥ	24
Seri 1b: Zeus başı s. / Panter s.; üstte, ΔΙΟΜΗΔΟΥ; ΠΑΡΛΑΙΤΕΩΝ	6
Seri 2a: Artemis başı s. / Dümenci ve iki kürekçili tekne sl.; ΠΑΡΛΑΙΤΕΩΝ / ΔΙΟΜΗΔΟΥ	5
Seri 2b: Artemis başı s. / Dümenci ve iki kürekçili tekne s.; ΠΑΡΛΑ / ΔΙΟΜΗ	11
Seri 3a: Zeus başı s. / Panter s.; ΠΑΡ-Λ-ΑΙΤΕΩΝ	1
Seri 3b: Zeus başı sl. / Panter s.; ΠΑΡΛΑΙ / ΤΕΩΝ; altta sağda, miğfer	1
Seri 3c: Zeus başı sl. / Panter s.; üstte ΠΑΡ; altta, modius; altta sağda, sorguçlu miğfer	2
Seri 4: Zeus başı s. / Panter sl.; pruva üzerinde; ΠΑΡΛΑΙΤΕΩΝ	2
Seri 5a: Artemis başı s. / Tekne sl.; ΠΑΡΛΑ / ΙΤΕΩΝ	2
Seri 5b: Artemis başı s. / Tekne sl.; sol alttan başlayarak, ΠΑΡΛΑ / ΙΤΕΩΝ	1
TOPLAM	55

Tablo 1. *Parlais'in Geç Hellenistik Dönem bronz serileri ve sayısal dağılımları*

Ön ve Arka Yüz Tipleri ve Lejantları

Tablo 1'de de görüldüğü üzere kentin Geç Hellenistik Dönem bronz serilerinin ön yüzlerinde Zeus ve Artemis başları olmak üzere iki ve arka yüzlerinde panter, dümenci ve iki kürekçili tekne, pruva üzerinde panter ile tekne olmak üzere dört farklı ana tip görülmektedir (fig. 1-10).

Ön yüzünde sağa dönük defne çelenkli Zeus başı, arka yüzünde sağa doğru ilerleyen panter tipini taşıyan Seri 1 iki varyasyondan oluşmaktadır (Seri 1a, 1b). Serinin ön yüzünde herhangi bir atribü veya lejant görülmemektedir. Seri 1a'nın arka yüzünde sol ön ayağı havada olmak üzere yürüyor vaziyette betimlenen panterin kuyruğu aşağıya doğru inerek arka sağ ayak içinden dolanarak arkaya uzanmaktadır. Panterin üst kısmındaki boşlukta yan yana iki pileus betimi yer almaktadır. *Ethnikon* ise sikke pulunun en üst kısmında ΠΑΡΛΑΙΤΕΩΝ ve magistrat ismi de kesimde olmak üzere ΔΙΟΜΗΔΟΥ biçimindedir (fig. 1). Seri 1b'nin arka yüzündeyse, ön iki ayağı havada ve ileriye doğru atılmış vaziyette betimlenen panterin kuyruğu yukarıya doğru kıvrılarak uzanmaktadır. Bu varyasyonda yan yana iki *pileus* betimi kullanılmamıştır. *Etnikon* ise ilk varyasyonun tam tersi olacak şekilde, yani üstte magistrat ismi ΔΙΟΜΗΔΟΥ ve altta ΠΑΡΛΑΙΤΕΩΝ biçimindedir (fig. 2).

Figür 1. *Seri 1a (kat. no. 11)*

Figür 2. *Seri 1b (kat. no. 27)*

Seri 2'de ön ve arka yüz tiplerinin değiştiği görülmektedir. Ön yüzünde sağa dönük defne çelenkli Artemis başı, arka yüzündeyse içinde dümeni ve iki kürekçinin bulunduğu tekne tipini taşıyan Seri 2 de iki varyasyondan oluşmaktadır (Seri 2a, 2b). Yine ilk serideki gibi ön yüzde herhangi bir lejant görülmezken, solda, Artemis'in boynunun arkasından tanrıçanın atribülerinden sadak ve yay görülmektedir. Seri 2a'da tekne sola dönük ve *ethnikon* üstte ΠΑΡΛΑΙΤΕΩΝ ve magistrat ismi de altta ΔΙΟΜΗΔΟΥ biçiminde görülürken, Seri 2b'de tekne sağa dönük ve *ethnikon* ile magistrat ismi bu kez kısaltılmış halde, üstte ΠΑΡΛΑ ve altta ΔΙΟΜΗ biçiminde görülmektedir (fig. 3-4). Baş kısımlarında mahmuz bulunan bu tekneler iki ayrı tip tekneye işaret etmektedir.

Figür 3. Seri 2a (kat. no. 32)

Figür 4. Seri 2b (kat. no. 40)

Seri 3, Seri 1 ile aynı ön ve arka yüz tipini taşımakla birlikte farklı biçem özellikleri sergilemektedirler. Seri 1'in aksine arka yüzde magistrat ismi taşımayan bu serinin üç varyasyonu bulunmaktadır (Seri 3a, 3b, 3c). İlk varyasyonda (Seri 3a) Zeus başı sağa dönük iken (kat. no. 47), diğer iki varyasyonda (Seri 3b, c) sola dönüktür (kat. no. 48 ve 49-50). Seri 3a'daki Zeus başı ile Seri 1b'deki Zeus başları biçem olarak yakın benzerlik göstermektedir. Kent *ethnikonu* ise ilk varyasyonda sol üstten başlayarak sağa doğru düz ilerlemekte ve sikke pulunun sağında aşağıya doğru dikey bir şekilde inerek ΠΑΡ-Λ-ΑΙΤΕΩΝ biçiminde kesintili (fig. 5), ikinci varyasyonda üstte ΠΑΡΛΑ ve altta ΙΤΕΩΝ biçiminde (fig. 6) ve üçüncü varyasyonda üstte ΠΑΡ şeklinde görülmektedir (fig. 7-8). Seri 3b'nin arka yüzünde, panterin sağ ön ayağının altında yan yatmış sorguçlu miğfer yer almaktadır ki bu betim ilk varyasyonda yoktur (kat. no. 48). Bu sorguçlu miğfer betimi, bir sonraki seri olan Seri 3c'de de aynı şekilde değişmeden kalırken, panterin gövdesinin altında bir de *modius* betimi yer almaktadır (kat. no. 49-50). Bu son serideki söz konusu betimler, SNG Copenhagen yazarları tarafından modius ve sorguçlu miğfer olarak tanımlanırken (SNG Cop. Pisidia no. 11), Aulock tarafından pileus olarak tanımlanmaktadır (Aulock 1973: 12 no. 4). Son yıllarda ortaya çıkan ve aynı tipi taşıyan yeni bir sikkenin arka yüzündeyse sikkenin aşınması sonucunda modius ve sorguçlu miğfer betimleri oldukça farklı görünmektedir (fig. 8, kat. no. 50). Ancak, söz konusu iki betim SNG Cop. Pisidia örneğinde açıkça görüldüğü gibi *modius* ve sorguçlu miğfer olarak tanımlanmalıdırlar.

Figür 5. Seri 3a (kat. no. 47)

Figür 6. Seri 3b (kat. no. 48)

Figür 7. Seri 3c (kat. no. 49)

Figür 8. Seri 3c (kat. no. 50)

Seri 4, ön yüzünde sağa dönük Zeus başı, arka yüzünde de sola dönük ve baş kısmında mahmuz olan bir pruva üzerinde duran sağ ön ayağını havaya kaldırmış sola dönük panter tipini taşımaktadır (kat. no. 51). Ön yüzdeki Zeus başı özellikle Seri 1b ve Seri 3a'da görülen baş ile benzer biçim özellikleri taşımaktadır. Magistrat isminin olmadığı arka yüzde yer alan *ethnikon* tıpkı Seri 3a'da olduğu gibi, sol üstten başlayıp sağa doğru ilerleyerek kesintisiz bir biçimde sikke pulunun sağından aşağıya doğru devam ederek, pruvanın alt kısmı hizasında sonlanmakta ve ΠΑΡΛΑΙΤΕΩΝ biçiminde görülmektedir (fig. 9).

Figür 9. Seri 4 (kat. no. 52)

Son seri olan Seri 5'te ön ve arka yüz tiplerinin yine değiştiği görülmektedir. İki varyasyonu olan bu serinin, ön yüzünde sağda dönük defne çelenkli ve omzunda sadağı ile Artemis başı yer alırken, arka yüzünde iki farklı biçimde betimlenen sola dönük tekne yer almaktadır (kat. no. 53-55). Teknelerin ikisi de Seri 2'de görülen tekneden farklıdır ve ne dümenci ne de kürekçiler görülmektedir. Ayrıca ilk varyasyon olan Seri 5a'daki teknenin baş kısmında önceki serilerde görülen teknelerdeki gibi mahmuz bulunmaktayken (fig. 10, kat. no. 52-53), ikinci varyasyon olan 5b'deki tekne ise diğer tüm betimlerden farklı olarak kayık formundadır (fig. 11, kat. no. 54). Seri 3 ve Seri 4'te olduğu gibi Seri 5'in arka yüzünde de magistrat ismi yoktur. *Etnikon* ise her iki varyasyonda da farklıdır. İlk varyasyonda üstte ΠΑΡΛΑ ve altta ΙΤΕΩΝ ve ikinci varyasyonda önceki serilerin tümünden farklı olarak dışa dönük biçimde sol altta ΠΑΡΛΑ ve sikkenin kondisyonu kötü olmakla birlikte olasılıkla üstte ΙΤΕΩΝ biçiminde görülmektedir.

Figür 10. Seri 5a (kat. no. 53)

Figür 11. Seri 5b (kat. no. 55)

Söz konusu bronz serilerin ön ve arka yüzlerinde görülen Zeus ve Artemis betimleri ile Dionysos'un kutsal hayvanı olan panter ve Dioskuroi başlıkları olan iki *pileus* (çoğulu, *pilei*) betimleri kentin Hellenistik Dönem *pantheonunu* da yansıtmaktadır. Ne yazık ki numismatik veriler dışında anılan bu tanrılara veya başkalarına ilişkin bu döneme tarihlenen ne epigrafik ne de arkeolojik herhangi bir bulgu şimdilik yoktur. Ancak, Roma İmparatorluk Dönemi'ne tarihlenen iki yazıt, kentin Hellenistik bronz serileri üzerinde görülen Zeus ve Artemis'in, kentteki tapınımının devamlılığını göstermesi açısından kayda değerdir. Bu yazıtlardan ilkinde Theoi Sebastoi ve Zeus Soter isimleri geçmektedir.⁷ İkinci yazıt Limnai Gölü'nde yer alan Nys Adası'nda (Yeşilada) bulunmuş kısa bir mezar yazıtıdır ki yazıtta "gölün Artemis'i" ifadesi geçmektedir.⁸ Bu ikinci yazıtta geçen "gölün Artemis'i" ifadesi, kent halkının geçiminde hiç kuşkusuz çok önemli bir yeri olan Limnai Gölü'ndeki balıkçılık ve taşımacılık faaliyetleri bağlamında değerlendirilmelidir. Öyle anlaşılıyor ki Artemis, gölün koruyucu tanrıçası olarak özel bir önem taşımaktadır. Hellenistik bronz serilerde Dioskuroi başlıklarının yardımcı tip olarak seçilmesi de yine aynı ekonomik bağlamla ilişkilidir ki Dioskuroi denizciler tarafından sıklıkla uygun rüzgâr ve koruma için yakarılan/dua edilen yarı-tanrılardır (Diod. Sic. IV.43.1-2; Hyg. *Poet. astr.* II.22.1).

Öte yandan, Seri 2a-b ve Seri 5'in arka yüzlerindeki tekne (katalogda belirtilen referans kaynaklarda *galley* yani kalyon/kadırğa olarak tanımlanmaktadır⁹) betimlemeleri ile Seri 4'ün arka yüzündeki panterin üzerinde durduğu pruva betimini, hiç kuşkusuz kentin ekonomik hayatında önemli bir yeri olan Limnai Gölü bağlamında değerlendirmek gerekmektedir. Söz konusu serilerde görülen bu deniz taşıtları yelkensiz dört farklı tekne türüne işaret etmekle birlikte, Seri 2'deki tekne üç tayfasıyla (bir dümenci ve iki kürekçi) birlikte ve buna karşın Seri 5'teki tekne ise tayfası olmadan betimlenmişlerdir.¹⁰ Seri 4'te betimlenen pruva ise Seri 5'deki teknenin pruva kısmına benzemektedir ki olasılıkla bu da aynı tipte bir teknedir. Betimlerden anlaşıldığına göre az sayıdaki tayfa ile idare edilebilecek olan yelkensiz bu teknelerin açık deniz yolculuklarından ziyade gölde seyredecek küçük ölçekli tekneler oldukları varsayılabilir. Söz konusu bu tipler, kent halkının gölden ne derecede faydalandığını ve ekonomik kazanç sağladığına işaret etmektedir, ki bunda özellikle balıkçılığın ve taşımacılığın önemli bir yerinin olduğunu tahmin etmek zor değil.¹¹ Öyle ki Roma imparatorluk Dönemi'ne tarihlenen (MS 2-3. yüzyıllar) numismatik

⁷ Sterrett 1888: 335 no. 468; IGR III: no. 327; Karayaka 2007: 191.

⁸ SEG VI: 598.

⁹ Kadırğa ve kalyon, hem yelken hem de kürek ile yol alan savaş gemilerine verilen isimdir (TDK Türkçe Sözlük 2019: 1259-1260, 1287). Dolayısıyla Parlais sikkeleri üzerinde görülen deniz taşıtları kadirğa/kalyon olarak adlandırılmaz.

¹⁰ Roma İmparatorluk darpları ve Roma İmparatorluk Şehir darpları üzerinde görülen tekne betimleri için bkz. Schaaff 2003.

¹¹ Eğirdir Gölü çevresi ile ilişkili çevresel ve tahmini yol analizleri Parlais ve diğer kentlerin su güzergahını ticaret ve ulaşım açısından kullanıldığını göstermektedir. Barla Dağı'nın doğal orman faunasının sal, kayık gibi su taşıtları için uygun koşulları sağladığı anlaşılmaktadır. Günümüzde hala Barla çevresinde iskelelerin

ve epigrafik bulgular ile gölde yaşayan balık faunasına ilişkin araştırmalar da bu durumu kanıtlamaktadır. Bunlardan numismatik kanıtları, kentlin Marcus Aurelius (MS 161-180) ve Commodus (MS 180-192) adlarına darp olunan koloni sikkelerinin arka yüzlerindeki balık betimleri oluşturmaktadır.¹² Epigrafik kanıtıysa, Limnai Gölü'nde yer alan Nys Adası'nda ele geçen ve gölün idarecisi olarak yirmi yıl görev yapan (ἐπί λιμνης ἐπιστάτης) Are Aurelio adında birisine ait kabartmalı bir mezar steli oluşturmaktadır.¹³ Stelde, bir kayık üzerinde biri dümenci, biri kayığın ortasında elinde bir nesne tutarken ve biri de tridentin ucunda büyük bir balık ile üç kişi ile ortada ise orantısız bir şekilde büyük bir volütlü krater betimlenmektedir.¹⁴ Aralarında iki-üç yüzyıl olsa da Seri 5b'nin arka yüzündeki kayık betimi ile sözü edilen stelde betimlenen kayık benzerlik göstermektedir. Kaldı ki günümüzde de balıkçılar tarafından Limnai Gölü'nde kullanılan tekneler de bu betimlemelerdeki gibidir. Farklı coğrafyalarda olsa da kayık formu genel itibarıyla çok değişmese de bunun yöreye özgü bir gelenekten ziyade göl koşullarında büyük ölçekli teknelere gerek olmadığını düşünebiliriz. Sikkeler üzerinde görülen bu farklı formlardaki teknelerin yöreye özgü tekne tipleri olduğunu söylemek, arkeolojik verilerin noksanlığında biraz zorlama olacaktır. Ancak, bu tekne betimlerinin illa yöreye özgü teknelere işaret etmesi de her zaman beklenmemelidir. Eğer böyle olmuş olsaydı bunların belirli bir tipolojiye sahip olmaları gerekirdi ki aynı serinin varyasyonlarında bile farklı betimlenmişlerdir. Bu durum, yukarıda da belirtildiği gibi, söz konusu kalıpları farklı ustalarının hazırladığının bir kanıtı olarak karşımıza çıkmaktadır.

Sikkeler üzerinde görülen tekneler birbirine benzemese de balık avının kürekçi haricinde iki balıkçı ve küçük bir tekneyle gerçekleştirildiği anlaşılmaktadır. Öte yandan, Limnai Gölü menşei olan sazan balığı familyasından türlerinin (*Cyprinidae*) Sagalassos'ta Roma İmparatorluk Dönemi ile erken Bizans Dönemi arasına tarihlenen kontekstlerde bulunan balık kemiklerinin büyük bir çoğunluğunu oluşturduğu da bilinmektedir (Van Neer et al. 1997: 852).¹⁵ Bir zamanlar Limnai Gölü'nde yaygın olduğuna şüphe olmayan sazan türlerinin anatomik açıdan sözü edilen sikkeler ve mezar stelindeki balık betimleriyle olan yakın benzerliği bunların da aynı tür balıklar olabileceğini düşündürmektedir (Fox 2019: 61).

yer alması ve kullanılıyor olması da Antik Çağ'dan bu yana balıkçılık ve su taşımacılığının Parlais ve çevresi için önemini düşündürmektedir (Atav 2024).

¹² Marcus Aurelius darpları için bkz. RPC IV.3 no. 25117 (temporary). Commodus darpları için bkz. RPC IV.3 no. 2561 (temporary).

¹³ SEG II: 747; Pace 1921b: 52 vd.; Rostovtzeff 1957: 689 dn. 100; Bursa Sturtevant 2016: 83.

¹⁴ Pace 1921b: 53. Pace, tekne üzerinde yer alan volütlü kraterin ya su ya avlanan balıkların istifi ya da tamamen dekoratif bir amaç için orada olduğunu belirtirken, kaba bir üsluba sahip steldeki betimlemelerin orantısız olmasını da taş ustasının zayıf işçiliğinin sonucu olduğunu belirtmektedir.

¹⁵ Ayrıca bkz. Van Neer vd. 2000a: 839-843; Van Neer vd. 2000b. Limnae Gölü ve Pisidia'daki diğer göl ve akarsular ile Anadolu'daki balık faunasına ilişkin araştırmalar için bkz. Van Neer et al. 1999: 1334-1337; Van Neer vd. 2008: 299-323; Küçük vd. 2009: 277-286. Söz konusu araştırmalarda Limnai Gölü'nde 1955 yılında balıkçılığı canlandırmak için göle bırakılan levrek nedeniyle artık sazan türlerinin görülmediği belirtilmektedir.

Sikke Üretimi ve Kalıp İlişkileri

5 seri ve 10 emisyon olarak tedavül olan Parlais bronz sikkelerinin üretiminde toplam 11 adet ön yüz ve 16 adet de arka yüz kalıbı kullanılmıştır (Tablo 3). Her bir seri varyasyonlarıyla birlikte değerlendirildiğinde; Seri 1'in, üç ön yüz ve altı arka yüz kalıbı ile diğer serilere oranla daha fazla sayıda kalıp kullanılarak üretildiği görülürken, Seri 2 ve Seri 4 için ikişer ön ve arka yüz kalıbı, Seri 3 için üçer ön yüz ve arka yüz kalıbı, Seri 4 için de birer ön yüz ve arka yüz kalıbı ve Seri 5 için de bir ön yüz ve iki arka yüz kalıbı kullanıldığı görülmektedir.

Kalıp ↓ Seri →	Seri 1a	Seri 1b	Seri 2a	Seri 2b	Seri 3a	Seri 3b	Seri 3c	Seri 4	Seri 5a	Seri 5b	Toplam
Sikke adedi	24	6	5	11	1	1	2	2	2	1	55
Öy. kalıp	3	1	1	1	1	1	1	1	1		11
Ay. kalıp	6	2	1	1	1	1	1	1	1	1	16
Toplam	9	3	2	2	2	2	2	2	3		27

Tablo 2. *Parlais bronz sikkelerinin tespit edilen ön ve arka yüz kalıplarının serilere göre sayısal dağılımı.*

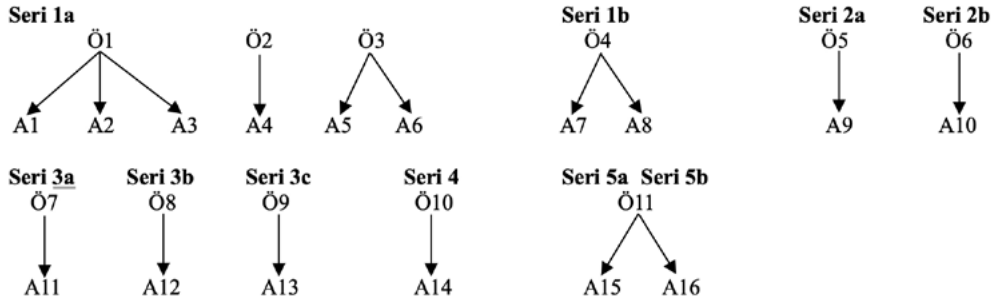
Yukarıda belirtilenler kendi içinde bir anlam ifade etmekteyse de tespit edilen kalıp sayısı üzerinden Carter Formülü¹⁶ yardımıyla hesaplanacak tahmini orijinal kalıp sayısı ve aynı dönemde bronz sikke darby yapan bölgedeki diğer koloni kentlerinin sikke emisyonları ile günümüze kalan sikke sayılarının karşılaştırılması Parlais'in sikke üretim hacmine ilişkin daha güvenilir sonuçlar sağlayacaktır. Carter Formülü'ne göre Parlais bronz serilerinin tahmini orijinal kalıp sayıları ancak ilk üç seri için hesaplanabilmekte, fakat diğer iki seride yalnızca birer ön yüz kalıbı tespit edildiği için (bu rakam hesaplama yapmak için yeterli değildir) hesaplanamamaktadır. Buna göre de Seri 1 için 5,38, Seri 2 için 2.07 ve Seri 3 için de 9,48 rakamlarına ulaşılmıştır. Bu rakamlar, günümüze kalan sikke sayılarından farklı olarak, kentin bronz serilerinden Seri 3'ün en yüksek üretim hacmine sahip olduğunu ve bunu sırasıyla Seri 1 ve Seri 2'nin takip ettiğini göstermektedir. Bu durumda da son iki serinin en azından tespit edilen kalıp sayılarına göre en düşük üretim hacmine sahip iki seriyi oluşturduğu söylenebilir.

Geç Hellenistik Dönem'de sikke darby yapan ve Parlais gibi sonradan bir Roma kolonisi olan bölgedeki diğer kentlerden¹⁷ Antiokheia 5 (yaklaşık 200 adet), Komama 8 (864 adet) ve Kremna 4 (661 adet) farklı tipte (diğer bir deyişle farklı seride) bronz sikke darby yapmıştır. Emisyon olarak değerlendirildiğindeyse söz konusu dönem Antiokheia

¹⁶ Carter 1983.

¹⁷ Bu kentler Hellenistik Dönem'de sikke basımları olan ve Roma İmparatorluk Dönemi'nde Parlais gibi koloni olarak seçilmiş olmalarından dolayı karşılaştırma olarak seçilmiştir.

sikkeleri üzerine bu yönde bir çalışma olmaması nedeniyle kaç farklı emisyonunda sikke üretildiğini söylemek mümkün değildir. Buna karşın Komama 14 ve Kremna 25 emisyonunda sikke darbı yapmıştır.¹⁸ Bu rakamlar, Antiokheia ve Parlais'in sikke emisyonlarının diğer iki koloniyeye göre düşük olduğunu gözler önüne sermektedir.

Tablo 3. Parlais bronz serilerinin kalıp ilişkileri.

Kentin bronz serilerinin üretim hacmine ilişkin durum böyleyken, tespit edilen kalıplar arası ilişkiler bağlamında, sikke basımında kalıpların olası kullanım sırası ve buna bağlı olarak da olası kronolojisini de saptamak mümkündür. Yukarıda değinildiği gibi incelenen 55 adet sikke darbında 11 adet ön ve 16 adet de arka yüz kalıbı kullanılmıştır. Yukarıdaki Tablo 3, her bir seri için kalıplar arasındaki ilişkiyi göstermektedir. Tabloda, Seri 1a için tespit edilen ön ve arka yüz kalıplarından Ö2→A4'ün diğerleriyle ilişkisinin olmaması dikkat çekmektedir. Bu durum, olasılıkla aynı anda darp yapılabilmesine olanak tanıyan çoklu örs (*anvil*)/iş istasyonu (*workstation*) veya paralel darp kullanımı teorileriyle açıklanabilir (Esty 1990; Carrocio 2011; Watson 2022)¹⁹. Bu teoriye göre, Seri 1a'nın üretimi olasılıkla üç iş istasyonunda gerçekleşmiş ve Ö1 için üç, Ö2 için 1 ve Ö3 için de iki arka yüz kalıbı kullanılmış görülmektedir. Öte yandan, Seri 1a ile Seri 1b arasında herhangi bir kalıp ilişkisi olmadığı ve Ö4 için yine iki arka yüz kalıbı kullanıldığı görülmektedir. Seri 5a ile 5b'de de aynı durum söz konusudur ki Ö11 için iki farklı arka yüz kalıbı kullanılmıştır. Diğer tüm serilerdeyse birer ön ve birer arka yüz kalıbı kullanılmıştır. Bu durum günümüze kalan sikke sayılarının az olması nedeniyle tespit edilen kalıp sayılarının az olmasıyla bağlantılı olmalıdır.

¹⁸ Antiokheia sikkeleri için bkz. Krzyzanowska 1970. Komama sikkeleri için bkz. Köker 2024: 70-76. Burada verilen rakama Ürkütlü I ve Ürkütlü II definelerindeki sikke sayıları dahil değildir ki definelerden ilki 317 ve ikincisi de 28 adet sikkeden oluşmaktadır. Ayrıca, söz konusu bronz serilerin kondisyonları nedeniyle kalıp sayılarının saptanması mümkün olmamıştır. Komama bronz serilerinin kalıp ilişkileri için bkz. Köker 2024: 73-76. Kremna sikkeleri için bkz. Akgönül 2025: 67-86. Kremna bronz serileri için 75 ön yüz ve 81 arka yüz kalıbı kullanıldığı saptanmıştır (Akgönül 2025: 70-71, 78-78).

¹⁹ Watson 2022: 1'de kalıp ilişkilerini gösteren düzenli grafiklerin oldukça nadir olduğunu dile getirmektedir. Söz konusu kaynak ayrıca, saptanan kalıplar arasındaki ilişkilerin bilgisayar programları yardımıyla nasıl grafik hale getirilebileceği ve yorumlanacağı konularına da ışık tutmaktadır.

Sonuç olarak, tespit edilen kalıp sayılarının gösterdiği gibi Parlais'in Geç Hellenistik Dönem'de kent içi ekonomik faaliyetlerinin yüksek bir sikke emisyon hacmine gereksinim duyulmayacak kadar küçük olduğu varsayılabilir. Elbette, elimizde yazılı ve arkeolojik belgeler olmadan, kent içi ekonomik faaliyetlerin boyutunu söylemek mümkün olmasa da en azından sikkeye dayalı bir ekonominin sikke üretim hacimleri daha büyük olduğu anlaşılan yukarıda adı geçen kentlere oranla daha düşük bir hacme sahip olduğu anlaşılmaktadır.

Birimler

Parlais'in bronz serilerinin çap ve ağırlık ölçülerinin belirli bir düzen içinde olmadığı yani standart ölçülere sahip olmadığı anlaşılmaktadır. Her bir seri kendi içinde değerlendirildiğinde; Seri 1: 15-19 mm²⁰ ile 2.98-5.31 g, Seri 2: 12-16 mm ile 2.18-3.89 g, Seri 3: 16-18 mm ile 3.45-4.90 g, Seri 4: 11-2 mm ile 1.11-1.50 g arasında değişen çap ve ağırlık ölçülerine sahipken, Seri 5: 14-15 mm ile 1.96-2.74 g ölçülerine sahiptir (Tablo 4). Her bir serinin ortalama ölçüleryse sırasıyla; Seri 1: 16 mm/4 g, Seri 2: 13 mm/2 g, Seri 3: 17 mm/4 g, Seri 4: 11 mm/1 g ve Seri 5: 15 mm/2 g'dır. Bu durumda, kentin bronz serilerinin üç farklı birimde darp olduğu anlaşılmaktadır. Yazılı belgelerin yokluğunda bu birimlere ne ad verildiğini söyleyemsek de bunları Büyük Birim, Orta Birim ve Küçük Birim olarak adlandırabiliriz. Söz konusu bu üç birim ölçüleri Eski Yunan dünyasında yaygın biçimde kullanılan *khalkos* sistemine tam olamasa da benzer ölçülere sahiptirler ki bunların yaklaşık olarak karşılık geldikleri birimler sırasıyla *tetrakhalkos*, *dikhalkos* ve *khalkos* birimleridir.²¹

Elimizdeki verilere göre Büyük Birim ortalama 16-8 mm ve 3-4 g ölçülerine ...sahipken, Orta Birim ortalama 12-15 mm ve 2-3 g ve Küçük Birim de ortalama 11 mm ve 1 g ölçülerine

²⁰ Seri 1a örneği olan ve kat. no. 15 ile çalışmamıza konu olan bir adet sikkenin, çevrimiçi müzayede kataloğunda çap ölçüsü 10.1 mm olarak belirtilmektedir. Ancak, Seri 1 örneklerinin hiçbirisinin çap ölçüsü 16 mm altında değildir ki bu durum olağan dışı bir durum arz etmektedir. Dolayısıyla söz konusu bu sikkenin çap ölçüsünde bir hata söz konusu olduğunu düşünmekteyim, ki bu durumu açıklığa kavuşturmak da mümkün olmadı maalesef. Bu yüzden bu tek örnek değerlendirmeye alınmamıştır.

²¹ Eski Yunan dünyasında bronz sikke birimleri genel olarak *obolos* ve/veya *khalkos* ve bunların alt ve üst birimleri bağlamında adlandırılmaktadır. Ancak söz konusu birimlerde bölgeden bölgeye, hatta kentten kente bile değişikliklerin olduğu bilinmektedir. Klasik ve Hellenistik Dönemlere ilişkin genel değerlendirmeler için bkz. Psoma 1998; Picard 1998. MÖ 1. yüzyıl itibarıyla Anadolu genelinde bronz sikke darby yapan kentlerin sayısında bir artışın olduğu bilinmektedir. Bu bağlamda, özellikle Asia Minor kentlerinin bronz sikke darplarının birimlerinin de yüzyılın başında *obolos/khalkos* sistemi kullanıldığı ancak bu sistemin İkinci Triumvirlik'le birlikte Roma sistemine uyumlu hâle gelerek değişmeye başladığı ve nihayetinde Augustus dönemiyle de genel itibarıyla Roma'nın *assarion* sistemine entegre olduğu görülmektedir. Son yıllarda bu konuyu ele alan çalışmalar için bkz. Smekalova 2009; Carbone 2020; Carbone 2021a; Carbone 2021b; Meadows 2021. Ancak yapılan çalışmalar özellikle iç bölge kentlerini kapsamamaktadır. Öyle ki makale kapsamı dahilinde olması bağlamında Pisidia bölgesi özelinde yapılan çalışmalarda da bölge kentlerinin bronz sikke birimlerinin Asia Minor kentlerinin kullandığı sistemlerle uyumlu olmadığı, hatta bölge içinde bile belirli bir uyumun söz konusu olmadığı görülmektedir. Söz konusu çalışmalar için bkz. Tütüncü 2023; Köker 2024; Akgönül 2025.

sahiptir. Bu durumda, bronz serilerin birimlere göre dağılımı da şu şekildedir: Seri 1 ile Seri 3 Büyük Birim, Seri 2 ile Seri 5 Orta Birim ve Seri 4 de Küçük Birim. Ayrıca, kentin bronz serilerinde taşıdıkları tipler ile birimler arasında da bir ilişki olduğu görülmektedir.

Seri ↓ Birim →	Büyük Birim	Orta Birim	Küçük Birim	Ortalama mm / g
	16-18 mm / 3-4 g	12-15 mm / 2-3 g	11 mm / 1 g	
Seri 1a	15-19 mm/2.98-5.31 g			16 mm / 4 g
Seri 1b	16-18 mm/3.53-4.66 g			
Seri 2a		12-14 mm/2.18-3.25 g		13 mm / 2 g
Seri2b		13-18 mm/2.30-3.89 g		
Seri 3a	16 mm/3.79 g			17 mm / 4 g
Seri 3b	18 mm/4.90 g			
Seri 3c	17 mm/4.00 g			
Seri 4			11-12 mm/1.11-1.50 g	11.5 mm / 1 g
Seri 5a		15 mm/1.96-2.70 g		14.5 mm / 2 g
Seri 5b		14 mm/2.74 g		

Tablo 4. Parlais bronz serilerinin birimlere göre çap ve ağırlık ölçüleri.

Tarihlendirme

İlk bronz serilerini MÖ 1. yüzyıl içinde basmış olduğu kabul edilen Parlais'in bu serilerinin hangi tarihte darp olunmaya başlandığını saptamak elimizde kontekste dayalı veriler veya define bulguları olmaması nedeniyle şimdilik olanaklı değildir. İlk iki bronz seri üzerinde görülen Diomedes ismi, kentte sikke basımından sorumlu magistrata işaret etmekle birlikte, şimdiye kadar bu ismin geçtiği bir yazıt da bilinmemektedir ki bu da söz konusu bronz serilerin tarihlendirilmesi hususunda yardımcı olmamaktadır. Öte yandan, Seri 1 ve Seri 2'de görülen bu magistrat ismi²² bu iki serinin çağdaş olduğunu göstermektedir.

Yukarıdaki belirtilen noktalara ek olarak, Zeus başları ile diğer Pisidia kentlerinin çağdaş bronz serileri üzerinde görülenler arasındaki bir karşılaştırma, bu serilerin tarihlendirilmesi için bir tahmin yürütmeye olanak sağlayabilir. Buna göre; Parlais Seri 1, Seri 3a ve Seri 4 üzerinde görülen Zeus başlarının Adada, Konana, Kremna, Isinda ve Sagallassos kentlerinin bronz serileri ve Parlais Seri 3b-d üzerindeki Zeus başları ile Apollonia

²² İki farklı seride görülen bu magistrat isminin tek bir kişiye değil de iki farklı kişiye ait olabileceği de akla gelmektedir. Fakat bu iki serinin birimleri, bunların farklı dönemlerden ziyade aynı dönem içinde birbirini tamamlayacak biçimde iki farklı birimde (Büyük ve Orta birim) darp olunduğu göstermektedir.

ve Komama Seri 1a arasında yakın biçim benzerlikleri söz konusudur.²³ Sözü edilen bu farklı kentlere ait seriler genel olarak MÖ 1. yüzyıla tarihlendirilmektedir ki bu kentlerden yalnızca ikisinin sikkelerinin tarihlendirilmesi yapılabilmektedir. Bunlardan ilki olan Komama'nın sözü edilen serisi olasılıkla MÖ 2. yüzyıl sonlarına (Köker 2024: 76-85) ve ikincisi olan Sagalassos'un sözü edilen serisi de MÖ geç 1. yüzyıla tarihlenmektedir (Stroobants 2017, 141-143). Görüldüğü gibi eldeki veriler, Parlais bronz serilerinin kesin bir tarihlendirmesini yapmak için yeterli değildir. Ancak yukarıda değinildiği üzere, beş seri ve bunların varyasyonları olarak darp olunan ve tedavüle çıkan bu serilerin MÖ 1. yüzyıl içerisinde darp olunduğunun ötesinde şimdilik daha fazla bir yorumda bulunmak olanaklı değildir.

Sonuç

Parlais, beş seriden oluşan bronz sikkeleri, dört ana tip ve bunların da beş varyasyonundan oluşmaktadır. Bu beş seri 10 emisyon ve üç birim olarak, toplamda 11 ön yüz ve 16 arka yüz kalıbı kullanılarak üretilmişlerdir. Mevcut verilerin yeterli olmaması kentin ilk sikkesini hangi tarihte tedavüle çıkardığını saptayabilmenin önündeki en büyük engeldir. Kaldı ki Seri 1 üzerinde görülen magistrat Diomedes ismi ve Pisidia bölgesi kentlerinin bazılarının bronz serileri üzerinde görülen Zeus başlarının anolojik karşılaştırması da tarihlendirme konusunda ne yazık ki yardımcı olmamaktadır. Dolayısıyla da Parlais bronz serileri için oldukça genel bir tarih olan MÖ 1. yüzyıl tarihinden başka bir tarihlendirme önermek mümkün görünmemektedir. Öte yandan, kentin söz konusu bronz serilerinin görece düşük hacimli bir üretime sahip olması, bunların kısa bir zaman zarfında üretilmiş ve kullanılmış olduklarına işaret etmektedir. Bu bağlamda, sikkeye dayalı kent içi ekonominin oldukça sınırlı, düşük hacimli olduğu da söylenebilir. Sikkeler üzerinde görülen ön ve arka yüz tipleri kent *pantheonuna* işaret etmekle birlikte özellikle tekne betimleri, kentin kıyısında yer aldığı Limnai Gölü'nün halkın geçim kaynakları arasında ne derece önemli olduğunun da bir göstergesidir.

²³ Adada sikkeleri için bkz. SNG Turkey 6.1.1: no. 1-8. Konana sikkeleri için bkz. SNG Turkey 6.1.1: no. 639. Kremna Sikkeleri için bkz. SNG Turkey 6.1.1: no. 683-703, 744-761, 785-881, 890-1007 ve Akgönül 2025: 89 no. 22-23, 94-96 no. 70-94, 103-107 no. 179-215, 110-121 no. 257-416, 123-135 no. 433-626. Isinda sikkeleri için bkz. SNG Turkey 6.1.1: no. 1088-1100. Sagalassos sikkeleri için bkz. SNG Turkey 6.1.2: no. 1444-1469, 1623; Stroobants 2017: 141-143. Apollonia sikkeleri için bkz. SNG Turkey 6.1.1: no. 40. Komama sikkeleri için bkz. Köker 2024: 70-71, 95 no. 1-9 (Levha 2 no. 1-6); SNG Turkey 6.1.1: no. 68-71.

KATALOG²⁴

Seri 1a

Öy. Zeus başı s., defne çelenkli.

Ay. Panter s., kesim çizgisi üzerinde; üstte, iki pileus; en üstte, ΠΑΡΛΑΙΤΕΩΝ; kesimde, ΔΙΟΜΗΔΟΥ

Ref. Aulock 1973, 1.

Ö1-A1	1.* Isparta 2.11.08	17 mm	4.34 g	ky. 12
	2.* LAC 89	17 mm	5.03 g	ky. 12
	3.* Savoca 506	17 mm	4.15 g	ky. 12
Ö1-A2	4.* SNG Cop. 10	19 mm	3.91 g	ky. 12
	5.* Burdur 13699	18 mm	3.89 g	ky. 12
	6.* Bucephalus 403	17 mm	4.02 g	ky. 12
	7. Bucephalus 113	15 mm	3.27 g	ky. 12
	8. Isparta 6.4.16	18 mm	3.78 g	ky. 12
Ö1-A3	9. Bucephalus 402	10 mm	4.11 g	ky. 12
	10. München		3.96 g	
Ö2-A4	11.* SNG Aul. 8613	19 mm	4.35 g	ky. 12
	12.* SNG France 3, 1669	18 mm	4.26 g	ky. 8
	13.* Berlin 18290090	19 mm	5.13 g	ky. 11
	14.* BM		3.51 g	
	15.* Isparta 7.60.08	16 mm	4.13 g	ky. 12
	16.* LAC 174	16 mm	4.03 g	ky. 12
	17.* Bucephalus 401	16 mm	4.01 g	ky. 12
	18.* Numismad 342	15 mm	3.99 g	ky. 12
Ö3-A5	19.* Cgb.fr	18 mm	4.03 g	ky. 12
	20.* Burdur 38792	19 mm	3.35 g	ky. 12
	21.* Berlin 18290084	19 mm	4.69 g	ky. 12
Ö3-A6	22.* Savoca 415	17 mm	2.98 g	ky. 12
	23.* RNL 395	19 mm	5.31 g	ky. 12
Ö?-A?	24. Brüder Egger ²⁵			

²⁴ Katalogda * işaretli olan sikkeler katalog numaraları ile levhalarda gösterilmiştir.

²⁵ Aulock 1973: 12 no. 11'de bu sikkenin bir müzayede kataloğundan (Brüder Egger XLVI (Prowe) 2133) alındığı, sikkenin fotoğrafının olmadığı belirtilmektedir ki bu nedenle sikkenin ölçüleri bilinmemektedir ve ayrıca kalıp çalışmasına da dahil edilmemiştir.

Seri 1b

Öy. Zeus başı s., defne çelenkli.

Ay. Panter s.; üstte, ΔΙΟΜΗΛΟΥ; altta, ΠΑΡΛΑΙΤΕΩΝ

Ref. Aulock 1973, 2.

Ö4-A7	25.* Isparta 2.16.08	17 mm	3.82 g	ky. 12
	26.* SNG France 3, 1670	16 mm	3.53 g	ky. 12
	27.* Burdur 38793	17 mm	4.13 g	ky. 12
	28.* Biga 174	16 mm	4.30 g	ky. 12
Ö4-A8	29.* Bucephalus 811	17 mm	4.76 g	ky. 12
	30.* Berlin 18290091	17 mm	4.46 g	ky. 11

Seri 2a

Öy. Artemis başı s., defne çelenkli; omzunda, sadak.

Ay. Dümenci ve iki kürekçili, dümeni ve kürekleri görünen tekne s.; üstte, ΠΑΡΛΑΙ-
ΤΕΩΝ (f); altta, ΔΙΟΜΗΛΟΥ

Ref. Aulock 1973, 7.

Ö5-A9	31.* Bucephalus 408	13 mm	2.04 g	ky. 12
	32.* Bucephalus 407	14 mm	2.69 g	ky. 12
	33. BM	13 mm	2.18 g	ky. 12
	34. SNG PfpS. Pisidien, 292	12 mm	3.25 g	ky. 12
	35. Atina		2.36 g	

Seri 2b

Öy. Artemis başı s., defne çelenkli; omzunda, sadak.

Ay. Dümenci ve iki kürekçili, dümeni ve kürekleri görünen tekne s.; üstte, ΠΑΡΛΑ; altta,
ΔΙΟΜΗ

Ref. Aulock 1973, 6.

Ö6-A10	36.* Bucephalus 405	14 mm	3.05 g	ky. 12
	37.* SNG France 3, 1673	13 mm	3.89 g	ky. 12
	38.* N&N London 366	14 mm	2.90 g	ky. 12
	39.* Bucephalus 406	14 mm	2.77 g	ky. 6
	40.* Savoca 549	13 mm	2.84 g	ky. 12
	41.* Bucephalus 174	14 mm	2.5 g	ky. 6
	42.* N&N London 261	14 mm	2.30 g	ky. 12
	43. SNG France 3, 1672 ²⁶	13 mm	3.05 g	ky. 12
	44. Bucephalus 404	16 mm	3.73 g	ky. 6

²⁶ Aulock 1973, 6b = Dieudonné 1902: 88 no. 79 (Bu sikke, Aulock 1973, 6c'de farklı bir sikke olarak değerlendirilmiştir. Ancak her iki sikke aynı sikkedir).

45. Isparta 7.3.16	15 mm	2.30 g	ky. 12
46. İstanbul	15 mm	2.67 g	ky. 12

Seri 3a

Öy. Zeus başı s., defne çelenkli.

Ay. Panter s.; üstte ve sağda, ΠΑΡ-Λ-AITE[ΩΝ]

Ref. Aulock 1973, 3.

Ö7-A11	47.* SNG France 3, 1671	16 mm	3.79 g	ky. 12
--------	-------------------------	-------	--------	--------

Seri 3b

Öy. Zeus başı sl., defne çelenkli.

Ay. Panter s.; üstte ΠΑΡΛΑΙ; altta, ΤΕΩΝ; panterin sağ ön ayağı altında, sorguçlu miğfer (yan yatmış).

Ref. -

Ö8-A12	48.* NN 368	18 mm	4.90 g	ky. 6
--------	-------------	-------	--------	-------

Seri 3c

Öy. Zeus başı sl., defne çelenkli.

Ay. Panter s.; üstte ΠΑΡ; altta, modius; panterin sağ ön ayağı altında, sorguçlu miğfer (yan yatmış).

Ref. Aulock 1973, 4.

Ö9-A13	49.* SNG Cop. 11 ²⁷	18 mm	4.55 g	ky. 12
	50.* LAC 175	16 mm	3.45 g	ky. 1

Seri 4

Öy. Zeus başı s., defne çelenkli.

Ay. Panter sl., pruva üzerinde; üstte ve sağda, ΠΑΡΛΑΙΤΕΩΝ

Ref. Fox 2019: 59.

Ö10-A14	51.* Pekka Coll.	11 mm	1.50 g	ky. 12
	52.* Bucephalus 102	12 mm	1.11 g	ky. 12

Seri 5a

Öy. Artemis başı s., defne çelenkli; omzunda, sadak.

Ay. Tekne s.; üstte, ΠΑΡΛΑ; altta, ΙΤΕΩΝ

Ref. Aulock 1973, 5.

Ö11-A15	53.* Berlin 18290094	15 mm	1.96 g	ky. 9
	54.* Winterthur G 4447	15 mm	2.70 g	ky. 12

²⁷ Aulock 1973, 4. SNG Cop. Pisidia, no. 11'de sikkenin arka yüzünde sağ altta yer alan nesne miğfer (?) olarak tanımlanmıştır.

Seri 5b

Öy. Artemis başı s., defne çelenkli; omzunda, sadak.

Ay. Tekne s.; altta, ΠΑΡΛΑ; üstte, ΙΤΕΥΝ

Ref. Aulock 1973, 5.

Ö11-A16 55.* Winterthur G 4446 14 mm 2.74 g ky. 8

Katalog Referans Kısaltma ve URL Listesi

1. Isparta Müzesi
2. LAC 89 = London Ancient Coins Ltd. Auction R, Lot 89 (25.04.2015).
<https://www.acsearch.info/search.html?id=2431880>
3. Savoca 506 = Savoca Numismatic. 29th Blue Auction, Lot 506 (22.02.2020).
<https://www.acsearch.info/search.html?id=6780905>
4. SNG Cop. 10 = Aulock 1973: 11 no. 1c. (Fotoğraf: Rasmus H. Nielsen, Royal Collection of Coins and Medals, National Museum of Denmark)
5. Burdur Müzesi
6. Bucephalus 403 = Bucephalus Numismatic, Black Auction 25, Lot 403 (15.09.2023).
<https://www.acsearch.info/search.html?id=11534900>
7. Bucephalus 113 = Bucephalus Numismatic, Auction 28, Lot 113 (12.11.2023).
<https://www.biddr.com/auctions/bucephalusnumismatic/browse?a=4020&l=4750295>
8. Isparta Müzesi
9. Bucephalus 402 = Bucephalus Numismatic, Black Auction 25, Lot 402 (15.09.2023).
<https://www.acsearch.info/search.html?id=11534899>
10. München = Aulock 1973: 11 no. 1b = Hirsch XXI (Konsul Weber) 3805.
11. SNG Aul. 8613 = Aulock 1973: 11 no. 1a.
12. SNG France 3, 1669 = Aulock 1973: 11 no. 1f = Dieudonné 1902: 88 no. 77.
13. Berlin Münzkabinett = Aulock 1973: 11 no. 1e.
14. British Museum = Aulock 1973, 1g = Weber Collection no. 7491.
15. Isparta Müzesi
16. LAC 174 = London Ancient Coins Ltd. Auction 42, Lot 174 (01.04.2015).
<https://www.acsearch.info/search.html?id=2402763>
17. Bucephalus 401 = Bucephalus Numismatic, Black Auction 25, Lot 401 (15.09.2023).
<https://www.acsearch.info/search.html?id=11534898>
18. Numismad 342 = Numismad. Auction 9, Lot 342 (08.09.2023).
<https://www.acsearch.info/search.html?id=11524202>
19. Cgb.fr = Cgb.fr Numismatic Paris, bgr. 452144
https://www.cgbfr.com/pisidie-parlais-unite-ttb,bgr_452144,a.html
20. Burdur Müzesi
21. Berlin = Aulock 1973: 11 no. 1d.
22. Savoca 415 = Savoca Numismatic. 24th Blue Auction, Lot 415 (21.09.2019).
<https://www.acsearch.info/search.html?id=6360204>
23. RNL 395 = Roma Numismatics Limited. E-Sale 76, Lot 395 (05.11.2020).
<https://www.acsearch.info/search.html?id=7492410>
24. Brüder Egger = Aulock 1973: 11 no. 1h.

25. Isparta Müzesi
26. SNG France 3, 1670 = Aulock 1973: 12 no. 2b = Dieudonné 1902: 88 no. 78.
27. Burdur Müzesi
28. Biga 174 = Biga Numismatics, Online Auction 27, Lot 174 (03.02.2024).
<https://www.acsearch.info/search.html?id=12164309>
29. Bucephalus 811 = Bucephalus Numismatic, Black Auction 25, Lot 811 (15.09.2023).
<https://www.acsearch.info/search.html?id=11535308>
30. Berlin = Aulock 1973: 12 no. 2a.
31. Bucephalus 408 = Bucephalus Numismatic, Black Auction 25, Lot 408 (15.09.2023).
<https://www.acsearch.info/search.html?id=11534905>
32. Bucephalus 407 = Bucephalus Numismatic, Black Auction 25, Lot 407 (15.09.2023).
<https://www.acsearch.info/search.html?id=11534904>
33. British Muzeum = Aulock 1973: 12 no. 7a = Wroth 1902, 342 no. 40.
34. SNG PfPs. Pisidien, 292 = Aulock 1973: 12 no. 7b.
36. Bucephalus 405 = Bucephalus Numismatic, Black Auction 25, Lot 405 (15.09.2023). <https://www.acsearch.info/search.html?id=11534902>
37. SNG France 3, 1673.
38. N&N London 366 = N&N LONDON, Online Auction 20, Lot. 366 (29.07.2023) <https://www.acsearch.info/search.html?id=11276418>
39. Bucephalus 406 = Bucephalus Numismatic, Black Auction 25, Lot 406 (15.09.2023). <https://www.acsearch.info/search.html?id=11534903>
40. Savoca 549 = Savoca Numismatic. 20th Blue Auction, Lot 549 (18.05.2019).
<https://www.acsearch.info/search.html?id=5996702>
41. Bucephalus 174 = Bucephalus Numismatic, Auction 1, Lot 174 (17.12.201).
<https://www.acsearch.info/search.html?id=8910542>
42. N&N London 261 = N&N LONDON, Online Auction 19, Lot. 261 (01.07.2023) <https://www.acsearch.info/search.html?id=11155576>
43. SNG France 3, 1672 = Aulock 1973: 12 no. 6b = Dieudonné 1902: 88 no. 79.
44. Bucephalus 404 = Bucephalus Numismatic, Black Auction 25, Lot 404 (15.09.2023). <https://www.acsearch.info/search.html?id=11534901>
45. Isparta Müzesi
46. İstanbul Arkeoloji Müzeleri = Aulock 1973: 12 no. 6a.
47. SNG France 3, 1671 = Aulock 1973: 12 no. 3 = Dieudonné 1902: 88 no. 76.
48. NN 368 = Numismatik Naumann (formerly Gitbud & Naumann). Auc.128 Lot 368 (07.05.2023).
<https://www.acsearch.info/search.html?id=10932721>
49. SNG Cop. 11 = Aulock 1973: 12 no. 4. (Fotograf: Rasmus H. Nielsen, Royal Collection of Coins and Medals, National Museum of Denmark)
50. LAC 175 = London Ancient Coins Ltd. Auction 42, Lot 175 (01.04.2015).
<https://www.acsearch.info/search.html?id=2402764>
51. Pekka Kemppinen Collection
<https://www.forumancientcoins.com/gallery/displayimage.php?pid=159119>
52. Bucephalus Numismatic, Black Auction 25, Lot 102 (15-16.09.2023).
<https://www.biddr.com/auctions/bucephalusnumismatic/browse?a=3797&cl=4398966>
53. Berlin = Aulock 1973, 5a.
54. Münzkabinett Winterthur G 4447 = Aulock 1973: 12 no. 5c.
55. Münzkabinett Winterthur G 4446 = Aulock 1973: 12 no. 5b.

Kaynakça

Antik Kaynaklar

Diod. Sic.

Diodorus Sicillus, *Library of History Volume II Books II (continued) 35 - IV, 58*. C. H. Oldfather (çev.), LOEB, Cambridge, 1967.

Hyg. Poet. astr.

Gaius Iulius Hyginus, *Poetica Astronomica. The Myths of Hyginus*. M. Grant (çev.), Kansas, 1960.

Ptol. Geog.

Claudius Ptolemaios, *Geographika Hypothesis. Claudii Ptolemaei Geographia lib. 4-8*. C. F. A. Nobbe (ed.), Leipzig, 1843-1845.

Strb. Geog.

Strabon, *Antik Anadolu Coğrafyası (Geographika: XII-XIII-XIV)*. A. Pekman (çev.), İstanbul, 1993.

Hic. Syn.

Hierocles, *Synecdemus*. G. Parthey (çev.), Amsterdam, 1967.

Modern Kaynaklar

Akgönül, S.O. 2025

Kremna Tarihi ve Sikkeleri. Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Arkeoloji Ana Bilim Dalı, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Isparta.

Atav, İ. 2024

Kuzey Pisidia Bölgesi'nin (Eğirdir Gölü Çevresi) Mekânsal ve İstatiksel Analiz Yöntemleriyle Değerlendirilmesi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Arkeoloji Ana Bilim Dalı, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Isparta.

Aulock, H. von. 1970

Kleinasiatische Münzstätten VI. Die römische Kolonie Komama Pisidien. *Jahrbuch für Numismatik und Geldgeschichte* XX: 151-159.

- 1973

Kleinasiatische Münzstätten X. Parlais in Pisidien. *Jahrbuch für Numismatik und Geldgeschichte* XXIII: 7-18.

BMC Lycaonia

G. F. Hill, *A Catalogue of the Greek Coins in the British Museum. Catalogue of the Greek Coins of Lycaonia, Isauria, and Cilicia*. Londra, 1900.

Brandt, H. 1995

Eine Römische Kolonie in Pisidien. *Epigraphica Anatolica* 24: 57-60.

Bursa Sturtevant, P. 2016

Eskiçağ'da Anadolu'nun Güney ve Batısında Yer Alan Bölgelerde Balık ve Balıkçılık. *Adalya* XIX: 75-93.

Carbone, L.F. 2020

Mark Antony and the Bronze Revolution in the East. A. Powell, A. Burnett (eds.), *Coins of the Roman Revolution*, Swansea: 43-78.

- 2021a

The Introduction of Roman Coinages in Asia (133 BC-1st century AD), R.H.J. Ashton, N. Baoud (eds.), *Graecia Capta?* Friburg: 229-290.

- 2021b

The Standardization of Asian Bronze Denominations in the First Century BC. A. Meadows, U. Wartenberg (eds.), *Presbeus. Studies in Ancient Coinage presented to Richard Ashton*, New York: 365-432.

Carter, G.F. 1983

Simplified Method for Calculating the Original Number of Dies from Die Links Statistics. *American Numismatic Society Museum Notes* 28: 195-206.

Dieudonné, A. 1902

Monnaies Grecques. Récemment Acquis par le Cabinet des Médailles. *Revue numismatique* 6: 69-91.

Esty, W.W. 1990

The Theory of Linkage. *Numismatic Chronicle* 150: 205-221.

Fox, M. 2019

Fishy Issues Part 2. *The Numismatist* November 2019: 59-61.

IGR III

Inscriptiones Graecae ad res Romanas Pertinentes III-IV. R. L. V. Cagnat (ed.), 1906.

Karayaka, N. 2007

Hellenistik ve Roma Döneminde Pisidia Tanrıları, İstanbul.

Kaya, M.A. 2000

Anadolu'da Galatlar ve Galatya Taribi, İzmir.

Köker, H. 2024

Komama Taribi ve Sikkeleri, Ankara.

Kraft, K. 1972

Das System der Kaiserzeitlichen Münzprägung in Kleinasien, Berlin.

Krzyzanowska, A. 1970

Monnaies coloniales d'Antioche de Pisidie, Warsaw.

Küçük, F., Sarı, H.M., Demir, O., Gülle, İ., 2009

Review of the ichthyofaunal changes in Lake Eğirdir between 1915-2017. *Turkish Journal of Zoology* 33: 277-286.

Magie, D. 1950

Roman Rule in Asia Minor: To the end of the Third Century after Christ. Volume I-II, Princeton.

Meadows, A. 2021

The Penetration of Coins in the Hellenistic World. P. Bernholz, R. Vaubel (eds.), *Explaining Monetary and Financial Innovation*, Berlin: 169-196.

OMS III

Opera Minora Selecta III, L. Robert (ed.). Amsterdam, 1970.

Özsait, M. 1985

Hellenistik ve Roma Devrinde Pisidia Tarihi, İstanbul.

Pace, B. 1921a

Barla. *Annuario della R. Scuola di Archaeologia di Athene e delle missione Italiane in Oriente 3 (1916-1920)*: 45-50

- 1921b

I paesi del lago di Egherdir. *Annuario della R. Scuola di Archaeologia di Athene e delle missione Italiane in Oriente 3 (1916-1920)*: 50-54.

Psoma, S. 1998

Le nombre de chalques dans l'obole dans le monde grec. *Revue numismatique* 153: 19-29.

Picard, O. 1998

La valeur des monnaies grecques en bronze. *Revue numismatique* 153: 7-18.

RPC I

Burnett, A., Amandry, M., Ripollès, P. P. *Roman Provincial Coinage. Volume I. From the death of Caesar to the Death of Vitellius (44 BC-AD 68). Part I: Introduction and Catalogue, Part II. Indexes and Plates*, Londra-Paris, 1992.

Robert, L. 1938

Études épigraphiques et philologiques, Bibliothèque de l'École des Hautes- Études, fasc. 272: 265-285.

- 1948

Anadolu'nun Eski Çağ Şehirleri. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih- Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 6/5: 532- 542.

Rostovtzeff, M. 1957

Social and Economic History of Roman Empire, Oxford.

Schaaff, U. 2003

Münzen der römischen Kaiserzeit mit Schiffsdartellungen in Römisch-Germanischen Zentralmuseum, Mainz.

SEG

Supplementum Epigraphicum Graecum. Vols. I-II, Jacob E. Hondius (ed.), Leiden 1923- 1954.

Sherk, R.K. 1951

The Legates of Galatia from Augustus to Diocletian, Londra.

Smekalova, T. 2009

The Earliest Application of Brass and 'Pure' Copper in the Hellenistic Coinages of Asia Minor and the Northern Black Sea Coast. J. M. Højte (ed.), *Mithridates VI and the Pontic Kingdom*, Aarhus: 233-248.

Smith, W. 1845

Paralais. *Dictionary of Greek and Roman Geography*. Londra.

SNG Aul.

Sylloge Nummorum Graecorum Deutschesland Sammlung v. Aulock, Pisidien 4894-5381 Lykaonien 5382-5407 Isaurien 5408-5412, Berlin, 1964.

SNG Aul. Nacht.

Sylloge Nummorum Graecorum Deutschesland Sammlung v. Aulock, Nachträge IV Phrygien, Lykien, Pamphylien, Pisidien, Lykaonien, Isaurien, Kilikien, Galatien, Kappadokien, Kaiserzeitl. Kistophoren, Incerti, Berlin, 1968.

SNG Cop.

Sylloge Nummorum Graecorum the Royal Collection of Coins and Medals Danish National Museum, Lycaonia-Cilicia, Kopenhag, 1956.

SNG France 3

Sylloge Nummorum Graecorum France 5 Département des Monnaies, Médailles et Antiques, Pamphylie, Pisidie, Lycaonie, Galatie, Paris, 1994.

SNG France 5

Sylloge Nummorum Graecorum France 5 Département des Monnaies, Médailles et Antiques, Mysie, Paris, 2001.

SNG PFPs. Pisidien

Sylloge Nummorum Graecorum Pfälzer Privatsammlungen 5. Band Pisidien und Lykaonien. Nr. 1-586, Münih, 1999.

Sterrtt, J.R.S. 1888

The Wolf Expedition on Asia Minor, Papers of the American School of Classical Studies at Athens III 1884-1885, Boston, 1888.

Stroobants, F. 2017

The Long Term Monetization of Sagalassos. Questioning Monetary Production, Circulation and Use from a Regional Perspective, KU Leuven, Faculty of Arts, Department of Archaeology, Art History and Musicology, Research Group Archaeology (Yayınlanmamış Doktora Tezi) Leuven.

TDK Türkçe Sözlük 2019

Türkçe Sözlük, Hazırlayan Ş. Hâluk Akalın, Ankara.

Van Neer, W., De Cupere, B., Waelkens, M. 1997

Remains of local and imported fish at the ancient site of Sagalassos (Burdur prov., Turkey). M. Waelkens, J. Poblome (ed.), *Sagalassos IV. Report on the Survey and Excavation Campaigns of 1994 and 1995* (Acta Archaeologica Lovaniensia Monographiae 9), Leuven: 571-586.

Van Neer, W., Wildekamp, R., Küçük, F., Ünlüsayın, M. 1999

First inland records of the euryhaline goby *Knipowitschia caucasica* from lakes in Anatolia, Turkey. *Journal of Fish Biology* 54: 1334-1337.

Van Neer, W., Wildekamp, R., Küçük, F., Ünlüsayın, Waelkens, M., Paulissen, E. 2000a

Results of the 1996 Survey of the fish fauna of the Aksu river and some lakes in southwestern Anatolia, and the implications for trade at Sagalassos. M. Waelkens, L. Loots (ed.), *Sagalassos V. Report on the Survey and Excavation Campaigns of 1996 and 1997*, (Acta Archaeologica Lovaniensia Monographiae 11/B Volume II), Leuven: 833-845.

Van Neer, W., Wildekamp, R., Waelkens, M., Arndt, A., Volckaert, F. 2000b

Fish as indicators of trade relationship in Roman times: the example of Sagalassos, Turkey. M. Mashkour, A.M. Choyke, H. Buitenhuis, F. Poplin (eds.), *Archaeozoology of the Neareast IV B. Proceedings of the Fourth International Symposium on the Archaeozoology of Southwestern Asia and Adjacent areas*, Groningen: 206-215.

Van Neer, W., Wildekamp, R., Küçük, F., Ünlüsayın, M. 2008

The surveys of the Anatolian fish fauna and their relevance to the interpretation of trade at Sagalassos. P. Degryse, M. Waelkens (eds.), *Sagalassos VI. Geo- and Bio-Archaeology at Sagalassos and in its Territory*, Leuven: 299-323.

Watson, G.C. 2022

Die Boxes, Workstations, Graph Theory and Die Carts. *Numismatic Chronicle* 182: 1-16.

Weber Collection

L. Forrer, *The Weber Collection Volume III Part II Greek Coins. Asia – Africa*, Londra, 1929.

Winterthur

Griechische Münzen in Winterthur. Textband Kat. 1-2157. Pamphylien, Pisidien, Lykaonien, Kilikien, Zypern Galatien, Kappadokien, Syrien, Phönikien, Palästina, Arabien, Mesopotamien, Babylonien, Perserreich, Partherreich, Baktrien, Ägypten, Kyranaiika, Syrtica, Zeugitana, Inseln vor Tunis, Sardinien, Numidien, Mauretanien, Nächtrage, Erwerbungen 1970-1976 und Incerta, Ausgewählte Neuerwerbungen bis 2005, Winterthur: 2021.

Wroth, W. 1902

Greek Coins Acquired by the British Museum in 1901. *Numismatic Chronicle* 2: 313-344.

